

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

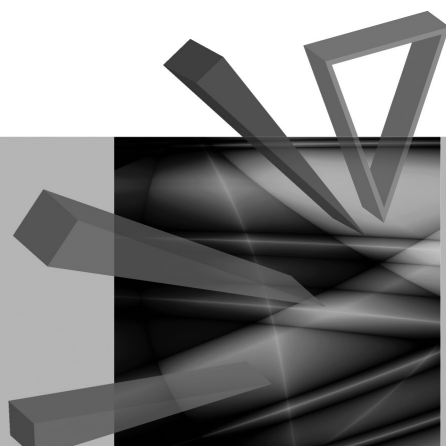
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-400-4 (tom 1)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk , Współpraca gospodarcza na pograniczu polsko-czeskim – aspekty przestrzenne i instytucjonalne.....	13
Marzena Adamczyk , Rola Rady Stabilności Finansowej w zapobieganiu kryzysom finansowym.....	24
Eric Ambukita , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie wielkopolskim	33
Anna Barwińska-Małajowicz , Absolwenci szkół wyższych w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analiza porównawcza na przykładzie wybranych regionów w Polsce i Niemczech	43
Zbigniew Bentyn , Kryzys polityczny i jego logistyczne konsekwencje dla międzynarodowej sieci dostaw	54
Zbigniew Binek , Minimalizacja kosztów wprowadzenia euro w Polsce – doświadczenia krajów wchodzących do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz rozwiązania własne	64
Joanna Bogolębska , Doświadczenia gospodarki światowej ze stanami globalnych nierównowag płatniczych w kontekście ich kryzysogenności.....	74
Jarosław Brach , Pozycja polskich międzynarodowych drogowych przewoźników ładunków na europejskim rynku drogowego międzynarodowego transportu towarowego – przyczyny sukcesu	85
Magdalena Broszkiewicz , Kreowanie wartości dla akcjonariuszy jako instrument rozwoju i kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej współczesnych rynków kapitałowych.....	105
Dominika Brzęczek-Nester , Pozycja konkurencyjna polskiego przetwórstwa przemysłowego w kontekście wyników handlu zagranicznego w latach 2006-2011	115
Katarzyna Brzozowska , Wpływ kryzysu finansowego na otoczenie regulacyjne biznesu we Włoszech	125
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> jako instrument zarządzania płynnością finansową w transnarodowych korporacjach	135
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA jako alternatywna forma integracji gospodarczej. Z perspektywy krajów postkomunistycznych	144
Anna Chrzęściewska , Determinanty rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Indiach.....	157
Anna Czech , Kryzysy energetyczne we współczesnym świecie	167
Wioletta Czemiel-Grzybowska , Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Europie w warunkach kryzysu	175

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Polityka antykryzysowa Federacji Rosyjskiej na obszarze Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej	184
Małgorzata Czermińska , Swobody rynku wewnętrznego oraz wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej a konkurencyjność przedsiębiorstw...	195
Małgorzata Domiter , Znaczenie globalnych reguł prowadzenia wymiany handlowej ze szczególnym uwzględnieniem KNU dla krajów rozwijających się	208
Jerzy Dudziński , Uwagi o działalności inwestorów finansowych na rynkach towarowych.....	223
Bartosz Fortuński , Czy energetyka światowa integruje się z założeniami polityki energetycznej Unii Europejskiej?.....	234
Elżbieta Golemska , Nowe metody zarządzania logistyką międzynarodową w procesie umiędzynarodawiania polskich przedsiębiorstw	244
Eugeniusz Gostomski , Proces tworzenia unii bankowej w krajach Eurolandu	256
Małgorzata Graćik-Zajackowski , <i>Fair trade</i> : szansa czy zagrożenie dla rozwoju krajów Południa?	267
Tomasz Gutowski , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako główny sposób inwestowania korporacji transnarodowych w Polsce	277
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trzeciej generacji	287
Rafał Hryniewiecki , Dyplomacja energetyczna – pomiędzy teorią a praktyką	298
Małgorzata Janicka , Liberalizacja przepływów kapitałowych wobec ewolucji międzynarodowego systemu walutowego	308
Anna H. Jankowiak , Japoński model komunikacji biznesowej a otwarcie japońskiej gospodarki na globalizację	319
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia	327
Dorota Jarema , Odpowiedź ASEM na światowy kryzys finansowy	337
Bohdan Jeliński , Fundamentalne konsekwencje kryzysu gospodarki globalnej	346
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , Kryzys finansowy 2008 – analiza percepcji kryzysu przez społeczeństwo europejskie	357
Barbara Klimas , Kryzys państwa opiekuńczego i trudności w ograniczaniu społecznych funkcji państwa	368
Artur Klimek , Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów wschodzących do Polski	378
Karolina Klupś , Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie oraz ukraińskich inwestycji zagranicznych w latach 2004-2013	388
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Wpływ kryzysu na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw polskich	400
Agnieszka Konopelko , Polityka Unii Europejskiej wobec krajów regionu Kaukazu Południowego w kontekście globalnego kryzysu finansowego ..	410

Radosław Koszewski , Wykorzystanie zbiorów rozmytych w selekcji kandydatów do aliansu	421
Patrycja Krawczyk , Wpływ kryzysu rynków finansowych i bankowych w XXI wieku na ocenę ratingową wybranych państw	429
Anetta Kuna-Marszałek , Budowa powiązań nauki z biznesem – przegląd badań.....	439
Jarosław Kuśpit , Efekty ekonomiczne Europejskiej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej w okresie kryzysu gospodarczego	450
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Kraj pochodzenia produktu we współczesnej gospodarce.....	459
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innowacyjność a konkurencyjność międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Wyniki badań.....	469
Marek Maciejewski , Wiarygodność kredytowa państw w obliczu kryzysu finansów publicznych	480
Agnieszka Majka , Zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa podkarpackiego.....	493
Dominika Malchar-Michalska , Międzynarodowy handel zbożem w krajach o niskim dochodzie i deficycie żywnościowym w obliczu światowego wzrostu cen żywności w latach 2006-2011	502
Arkadiusz Malkowski , Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013	513
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Creating a competitive region on the example of Pomerania Euroregion	523
Witold Małachowski , Polityka antykryzysowa Niemiec a integracja europejska	533
Jakub Marszałek , Emisja obligacji zamiennych w warunkach światowego kryzysu finansowego	545
Grzegorz Mazur , Nowy kształt powszechnego systemu preferencji celnych Unii Europejskiej	555
Lidia Mesjasz , Doświadczenia historyczne w zakresie niewypłacalności państw – wnioski dla współczesnej polityki gospodarczej.....	566
Joanna Michalczyk , Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru.....	577
Wawrzyniec Michalczyk , Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi	592
Bartosz Michalski , Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu w pierwszej dekadzie XXI wieku	607

Tomasz Michałowski , Kryzys zadłużeniowy w strefie euro a trwałość relacji kursowej euro/frank CFA.....	619
Ewa Mińska-Struzik , Bariery rozwoju eksportu w polskich przedsiębiorstwach wysokiej techniki – wyniki badań własnych	630

Summaries

Franciszek Adameczuk , Economic cooperation in Polish-Czech border – spatial and institutional aspects.....	23
Marzena Adamczyk , The role of Financial Stability Board in preventing financial crises	32
Eric Ambukita , Foreign direct investment in Wielkopolska Voivodeship	42
Anna Barwińska-Małajowicz , High schools graduates in the context of (not) adjusting of educational offer to the employer expectations. Comparative analysis on the example of chosen regions in Poland and Germany	53
Zbigniew Bentyn , The political crisis and its logistic implications for international supply network	63
Zbigniew Binek , Minimizing the costs of introduction of euro in Poland – experience of countries entering the European Union in 2004 and own solutions.....	72
Joanna Bogolebska , The experience of global economy with global imbalances as a crisis-breeding element.....	84
Jarosław Brach , The position of Polish international road freight carriers on the European market of international road freight hauling – reasons behind the success	104
Magdalena Broszkiewicz , Creating value for shareholders as an instrument of growth and development of the investment attractiveness of modern capital markets.....	114
Dominika Brzęczek-Nester , Competitive position of Polish manufacturing in the context of foreign trade performance in the period 2006-2011	124
Katarzyna Brzozowska , The impact of financial crisis on the regulation environment in Italy	134
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> as a tool for liquidity management in transnational corporations	143
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA as an alternative form of economic integration. From the perspective of the post-communist countries.....	156
Anna Chrzęściewska , Determinants of foreign direct investment development in India.....	166
Anna Czech , Energy crises in contemporary world.....	174
Wioletta Czemieli-Grzybowska , Sources of financing small and medium enterprises in Europe during the crisis	183
Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Anti-crisis policy of the Russian Federation in the area of the Eurasian Economic Community	194

Małgorzata Czermińska , Freedom of the internal market and the common EU competition policy and competitiveness of companies.....	207
Małgorzata Domiter , The importance of global trading rules with special regard to the Most Favoured Nation clause for developing countries.....	222
Jerzy Dudziński , Remarks on financial investors' engagement on commodity markets.....	233
Bartosz Fortuński , Is the global energy integrates with EU energy policy objectives?	243
Elżbieta Golemska , New methods of logistics management in the internationalization of Polish firms.....	255
Eugeniusz Gostomski , The process of creating the banking union in the eurozone	266
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski , Fair trade: an opportunity or a threat for the development of the South?	276
Tomasz Gutowski , Foreign direct investments as the main way of transnational corporations' investments in Poland.....	286
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , From the medieval university to the university of the third generation.....	297
Rafał Hryniewiecki , Energy diplomacy – theoretical framework and practical applications	307
Małgorzata Janicka , The liberalization of capital flows in the presence of the evolution of the international monetary system.....	318
Anna H. Jankowiak , Japanese business communication model and the opening of the Japanese economy to the process of globalization	327
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Changes on the local labor markets of the Podkarpackie Voivodeship in terms of the transformation of the three-sector structure of employment.....	336
Dorota Jarema , ASEM response to the global financial crisis	345
Bohdan Jeliński , Main consequences of global economy crisis	356
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , The crisis of 2008 – analysis of European society's perception of the phenomenon.....	367
Barbara Klimas , Crisis of the welfare state and difficulties in limiting the social functions of the state.....	377
Artur Klimek , Inflows of foreign direct investment from emerging economies to Poland.....	387
Karolina Klupś , Foreign direct investment in Ukraine and the Ukrainian foreign investment flows in the years 2004-2013	399
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Impact of economic crisis on Polish outward FDI	409
Agnieszka Konopelko , The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region in the context of the global financial crisis.....	420
Radosław Koszewski , The use of fuzzy sets in the selection of candidates to an alliance	428

Patrycja Krawczyk , Impact of the crisis on financial and banking markets in the 21 st century on the rating of selected countries.....	438
Anetta Kuna-Marszałek , Building cooperation between science and business – literature review	449
Jarosław Kuśpit , Economic effects of the European Neighborhood Policy of the European Union towards the countries of Eastern Europe during the economic crisis	458
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Country of origin of a product in the modern economy	468
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innovativeness and international competitiveness of Polish industry. Research outcomes	479
Marek Maciejewski , The reliability of the states in the face of public finance crisis	492
Agnieszka Majka , Diversification of investment attractiveness of counties in the Podkarpackie Voivodeship.....	501
Dominika Malchar-Michalska , International cereal trade in Low-Income Food-Deficit Countries in the context of the world food price surge 2006-2011 ..	512
Arkadiusz Malkowski , Strategic management in building the competitive region on the example of Cross-border Co-operation Operational Programme of the Republic of Poland and the Czech Republic 2007-2013....	522
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Budowa konkurencyjnego regionu na przykładzie Euroregionu Pomerania.....	532
Witold Malachowski , Anti-crisis policy of Germany and European integration	544
Jakub Marszałek , Convertible bonds issuance in the time of world financial crisis	554
Grzegorz Mazur , A new shape of the Generalised System of Preferences of the European Union	565
Lidia Mesjasz , State insolvency – historical experience and lessons for current economic policy.....	576
Joanna Michalczyk , Main determinants of Poland’s food security and an attempt of its measuring	591
Wawrzyniec Michalczyk , The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in agri-food products	606
Bartosz Michalski , Technological advancement of Polish exports in the first decade of the 21 st century	618
Tomasz Michalowski , Debt crisis in the eurozone and the sustainability of the euro/CFA franc rate.....	629
Ewa Mińska-Struzik , Barriers for exporting activities in Polish high-tech enterprises – own study results	640

Anna Chrzęściewska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

DETERMINANTY ROZWOJU BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W INDIACH

Streszczenie: Wiele jest czynników determinujących napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do danego kraju. Artykuł przedstawia najważniejsze miary opisujące atrakcyjność inwestycyjną Indii. Wskaźniki Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) oraz firm A.T. Kearney i Ernst & Young umieszczają Indie w grupie krajów najatrakcyjniejszych inwestycyjnie. Wyniki ich badań zaprezentowane zostały poprzez przybliżenie sytuacji BIZ w strategicznych sektorach gospodarki. Indie swoją pozycję zawdzięczają głównie szybkiemu wzrostowi gospodarczemu i ogromnemu potencjałowi rynku zbytu. Dalszą „inwazję” na ten kraj determinuje postęp w walce z niedogodnościami na rynku, takimi jak biurokracja, korupcja czy słabo rozwinięta infrastruktura.

Słowa kluczowe: Indie, determinanty, bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ).

1. Wstęp

Mianem bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) określane są długotrwałe lokaty kapitału za granicą, wywierające trwałe wpływy na działalność produkcyjną przedsiębiorstwa znajdującego się w innym kraju, tworzące przedsiębiorstwa w obcym kraju lub kontrolujące działalność przedsiębiorstwa zagranicznego poprzez wykupienie w nim znacznej liczby udziałów. Do BIZ zalicza się także udzielanie kredytów przedsiębiorstwom za granicą czy lokowanie w nich dóbr inwestycyjnych¹. Nie można jednak traktować bezpośrednich inwestycji zagranicznych jedynie w kategoriach finansowych. Istotną rolę odgrywają bowiem również umiejętności menedżerskie, marketingowe czy technologiczne².

Zagadnienia związane z analizą bezpośrednich inwestycji zagranicznych w krajach rozwijających się są podejmowane stosunkowo od niedawna. W literaturze światowej i polskiej zaczęto je podejmować dopiero w latach 90. XX wieku, kiedy dostrzeżono znaczny wpływ BIZ na rozwój tych gospodarek. Nowo powstające

¹ *Handel zagraniczny. Organizacja i technika*, red. J. Rymarczyk, PWE, Warszawa 2012, s. 30.

² E. Cyron, *Korporacje wielonarodowe. Prawidłowości ekspansji zagranicznej*, PWN, Warszawa 1981, s. 157.

przedsiębiorstwa generują konsekwencje, które czasem okazują się szansą, a czasem zagrożeniem dla kraju goszczącego.

Indie zaliczane są do jednych z najszybciej rozwijających się państw na świecie. Zajmując miejsce tuż obok Chin, skupiają na sobie uwagę największych zagranicznych inwestorów. Nic więc dziwnego, oba te kraje walczą o kapitał zagraniczny stanowiący podstawę rozwoju ich gospodarek.

2. Determinanty rozwoju BIZ w Indiach

Jest wiele czynników determinujących przepływ kapitału pomiędzy krajami. Istniejące teorie ekonomiczne pozwalają wyjaśnić większość motywów, którymi kierują się przedsiębiorstwa przy podejmowaniu inwestycji na rynku zagranicznym. O kierunku tych inwestycji decydują przede wszystkim przewagi konkurencyjne firmy i czynniki otoczenia przedsiębiorstwa w państwie goszczącym.

Jedną z najbardziej popularnych teorii jest paradygmat OLI (paradygmat Dunninga), gdzie istnienie BIZ jest efektem występowania trzech warunków: posiadanie przewag własnościowych (*ownership*), korzystne czynniki lokalizacji (*localization*) oraz występowanie korzyści z internacjonalizacji (*internalization*)³. Z punktu widzenia tej teorii rozważania zmierzają do określenia czynników lokalizacji, czyli wyznaczenia korzystnych i niekorzystnych dla inwestycji obszarów geograficznych. Na klimat inwestycyjny natomiast, charakterystyczny dla danego regionu, składają się: czynniki ekonomiczne (takie jak wielkość rynku zbytu, zasoby czynników produkcji), prawne (przepisy ekonomiczne), społeczne (styl życia, kultura, obyczaje, język) i polityczne (stabilność polityczna, stopień ryzyka podjęcia inwestycji). O lokalizacji często przesądzają również takie czynniki, jak regionalne instytucje finansowe, ubezpieczeniowe, konsultingowe i informacyjne czy stopień rozwinięcia infrastruktury globalnej⁴.

Wraz ze wzrostem dynamiki wartości produktu krajowego brutto wzrastała wartość dóbr i usług, czego skutkiem był jeszcze większy wzrost napływów BIZ. Do początków lat 70. XX wieku kapitał do Indii napływał z nielicznych miejsc na świecie. USA inwestowały głównie w Europie Zachodniej, a Europa Zachodnia w Ameryce Północnej. W tym czasie na Stany Zjednoczone i Wielką Brytanię przypadało 70% BIZ na świecie. Dzięki aktywności Japonii, Australii, Kanady i niektórych państw europejskich tendencja ta uległa zmianom w latach 80. XX wieku. Z początkiem XXI wieku 2/3 globalnej wartości odpływu BIZ przypadało na kraje Europy. W kolejnych latach wartość ta systematycznie malała. W 2004 roku wartość ta spadła do 42%, przy czym wielkość udziału Ameryki (USA i Kanady) wzrosła z 23 do 38%⁵.

³ T. Latocha, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Unii Europejskiej w świetle teorii rozwoju regionalnego i teorii lokalizacji*, „Studia Europejskie” 2005, nr 2, s. 51.

⁴ Tamże.

⁵ UNCTAD, *World Investment Report 2005*, New York-Geneva 2005, s. 303-307.

Europa straciła też pozycję lidera, jeśli chodzi o wartość napływu BIZ. W 2002 roku było to 428 mld USD, a w 2004 już tylko 223 mld USD, co przenosi się odpowiednio na spadek z 60 do 34% globalnego napływu BIZ. Na znaczeniu zaczęły zyskiwać przede wszystkim Azja i Oceania, gdzie w tych latach wielkość napływu BIZ zwiększyła się prawie dwukrotnie: z 92 mld USD do 148 mld USD⁶. W kolejnych latach napływ inwestycji do krajów rozwiniętych ciągle spadał na korzyść krajów rozwijających się, głównie Azji Wschodniej i Azji Południowo-Wschodniej oraz Ameryki Łacińskiej. Tendencje zmian udziału obszarów goszczących BIZ w świecie przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Udział BIZ według regionów goszczących w latach 2005-2007 (wartość średnia) i 2011

Region	2005-2007 (średnia)	2011
Świat	100	100
Kraje rozwinięte	41	34
Unia Europejska	18	14
USA	9	5
Kraje rozwijające się	49	57
Afryka	9	11
Azja	30	31
Azja Wschodnia i Południowo-Wschodnia	13	22
Azja Południowa	5	2
Azja Zachodnia	11	7
Ameryka Łacińska i Karaiby	10	15
Kraje transformacji	10	8
BRIC*	8	11

* BRIC – grupa państw rozwijających się: Brazylia, Rosja, Indie, Chiny. Nazwa pochodzi od pierwszych liter nazw tych państw.

Źródło: UNCTAD, *World Investment Report 2012*, New York-Geneva 2012, s. 6.

Indie są drugim pod względem liczby ludności państwem na świecie oraz największą demokracją na świecie. W globalnej klasyfikacji zaliczane są do krajów rozwijających się, z PKB na poziomie 4,74 bln USD (biorąc pod uwagę parytet siły nabywczej, co daje Indiom 3 pozycję na świecie, po USA i Chinach) i dynamiką wzrostu PKB wielkości 5,4% w 2012 roku. Stopa bezrobocia wynosiła 9,9%⁷ w 2012 roku, dochód narodowy na jednego mieszkańca w 2010 roku wynosił 1340 USD i systematycznie rośnie⁸. Inflacja utrzymywała się na niskim poziomie (około

⁶ Tamże.

⁷ CIA, <https://www.cia.gov>.

⁸ The World Bank, *World Development Report 2012, GENDER EQUALITY AND DEVELOPMENT*, Washington 2011, s. 392.

4%) do 2005 roku. Następnie z roku na rok rosła, osiągając maksymalną wielkość 11,7% w 2010 roku, ale w 2011 roku udało się ją obniżyć już do 8,9%. Wzrost inwestycji w 2012 roku w porównaniu do 2011 roku wyniósł 10%⁹, co klasyfikuje Indie jako jedną z najszybciej rozwijających się gospodarek świata.

Powyższe wskaźniki pozwalają opisać rynek indyjski jako stabilny i posiadający ogromny potencjał rozwojowy. Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD), a także firmy A.T. Kearney oraz Ernst & Young umieszczają więc Indie wraz z Chinami i USA w grupie najatrakcyjniejszych krajów pod względem lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych¹⁰.

O klimacie inwestycyjnym danego kraju decyduje całokształt czynników politycznych, ekonomicznych, prawnych, społecznych, infrastrukturalnych czy naturalnych. Pozwalają one ocenić stopień ryzyka nakładów inwestycji oraz możliwości ich wykorzystania. Za jedno z najważniejszych czynników uznaje się rozwiązania prawne. Od nich często uzależnia się możliwość, zakres czy warunki podjęcia inwestycji w danym kraju. Próbą pomiaru wolności gospodarczej państwa jest wskaźnik wolności inwestycyjnej przyznawany przez „The World Street Journal” i Heritage Foundation. Wskaźnik ten bada istnienie i nasilenie następujących zjawisk: obecność kodeksu precyzującego inwestycyjne prawo krajowe i procedury; aktywność rządu pobudzającą sytuowanie inwestycji zagranicznych poprzez sprawiedliwe i równe traktowanie wszystkich inwestorów; ograniczenie w dostępie do wymiany walut; sposób traktowania firm zagranicznych w odniesieniu do firm krajowych; istniejące ograniczenia w transferach, płatnościach, transakcjach czy sektory zamknięte dla zagranicznych inwestorów¹¹. Przyjęta została przez nich skala od zera do 100, gdzie zero oznacza, że inwestycje w kraju są zabronione, a wszelkie przepływy kapitału niedozwolone. Im jednak wskaźnik bliższy jest 100, tym większa swoboda inwestycyjna panuje w danym kraju.

Z początkiem 2013 roku Indiom przyznany został poziom 55,2, co daje im 119 pozycję w świecie. Jest to wynik o 0,6 punktu wyższy niż w roku poprzednim, co było skutkiem poprawy w obszarze zarządzania finansami publicznymi i spadku korupcji. Indie znajdują się na 23 pozycji w regionie Azji i Pacyfiku, ale wynik ogólny znajduje się na poziomie niższym od średniej światowej¹². Choć polityka inwestycyjna władz indyjskich zmierza ciągle do zachęcania inwestorów do lokowania kapitału w ich kraju, to jednak jego napływy są nadal w znacznym stopniu kontrolowane, nakłada się limity na udział w kapitale spółki, a w takich sektorach jak nieruchomości, rolnictwo czy ubezpieczenia w ogóle się zabrania bądź znacznie

⁹ CIA, <https://www.cia.gov>.

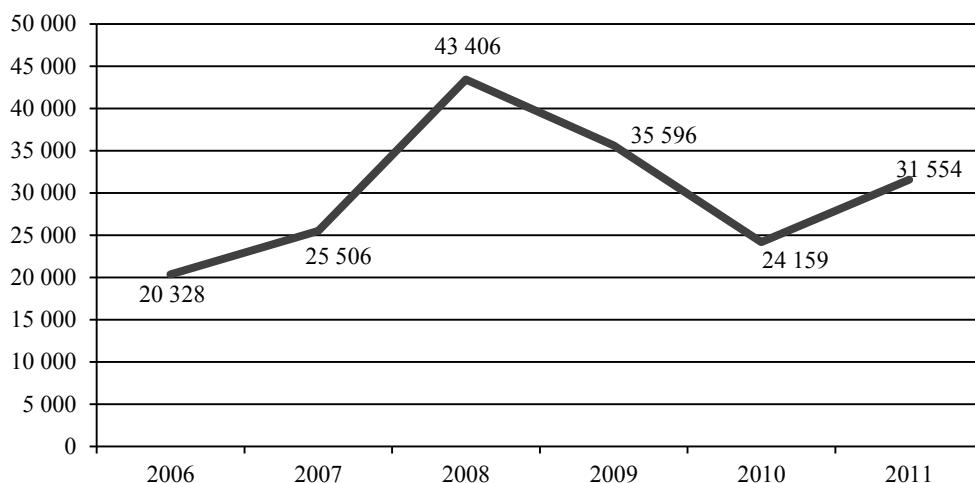
¹⁰ *Chiny – Indie. Ekonomiczne skutki rozwoju*, red. K. Kłosiński, KUL, Lublin 2008, s. 85-98.

¹¹ W. Beach, T. Kane, *Methodology: Measuring the 10 Economic Freedoms*, „2007 Index of Economic Freedom”, The Heritage Foundation, The Wall Street Journal Dow Jones & Company Inc., New York 2006, s. 37-56.

¹² The Heritage Foundation, *2013 Index of Economic Freedom*, <http://www.heritage.org/index/country/india>.

ogranicza dostęp¹³. Surowe przepisy obowiązują również przy zakładaniu kont walutowych. Konta w walucie obcej i krajowej mogą posiadać nierezydenci, ale obowiązują ich ściśle określone warunki. Natomiast zakładanie konta w obcej walucie przez rezydentów wymaga zatwierdzenia tego przez Bank Centralny i podlega ograniczeniom. Niektóre operacje kredytowe oraz transakcje kapitałowe również poddane są licznym restrykcjom i wymaganom¹⁴.

Wolność inwestycyjna jest niewątpliwie bardzo ważna. Jednak nie jest to czynnik determinujący napływ kapitału i jego poziom nie przekłada się jednoznacznie na decyzje inwestorów, jak ma to miejsce w przypadku Indii. Napływ BIZ do tego kraju odbywa się w sposób bardzo intensywny, choć w 2010 roku nastąpił w tej sferze kryzys. Dynamika napływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Indii w ciągu ostatnich kilku lat przedstawiona została na wykresie (rys. 1).

Rys. 1. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Indii (w mln dolarów)

Źródło: UNCTAD: World Investment Report 2012, Washington 2012, s. 171.

Istnieć muszą zatem inne czynniki, które zachęcają albo zniechęcają firmy do inwestowania w takim kraju jak Indie. Wśród takich czynników wymienia się na przykład tempo wzrostu, wielkość populacji konsumentów czy duże zasoby tani i wykwalifikowanych pracowników. Dodatkowo Indie poczyniły również reformy proinwestycyjne i szybko zintegrowały się w światową sieć IT¹⁵.

Agencja ratingowa A.T. Kearney przeprowadziła badanie pośród prezesów, dyrektorów finansowych oraz innych przedstawicieli kadry menedżerskiej, mające na

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ A.T. Kearney, *FDI Confidence Index 2005*, <http://www.atkearney.com/gbpc/foreign-direct-investment-confidence-index>.

celu ocenę poziomu zaufania inwestorów do potencjalnego miejsca lokalizacji BIZ. Na podstawie badań udało się wyliczyć wskaźnik zaufania BIZ, tzw. FDI Confidence Index, określający chęć zainwestowania na konkretnym rynku. Listę 10 państw według preferencji w regionie przedstawiono w tab. 2.

Tabela 2. Lista 10 potencjalnych miejsc lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych wskazana przez inwestorów

Inwestorzy z Azji	Inwestorzy z Europy	Inwestorzy z Ameryki Północnej
1. Chiny	1. Chiny	1. Stany Zjednoczone
2. Wietnam	2. Stany Zjednoczone	2. Chiny
3. Stany Zjednoczone	3. Indie	3. Indie
4. Indie	4. Niemcy	4. Brazylia
5. Hongkong	5. Brazylia	5. Meksyk
6. Indonezja	6. Rumunia	6. Polska
7. Brazylia	7. Włochy	7. Wielka Brytania
8. Australia	8. Francja	8. Kanada
9. Tajlandia	9. Polska	9. Australia
10. Zjednoczone Emiraty Arabskie	10. Rosja	10. Niemcy

Źródło: A.T. Kearney, *FDI Confidence Index*, 2010.

Indie zajmują trzecią pozycję w tym rankingu, po Chinach i USA. Największa część inwestycji ulokowana jest w sektorach informatycznym i technologicznym, choć zainteresowanie w innych dziedzinach stopniowo rośnie. Z powodu ograniczeń na rynku indyjskim aktywność inwestorów zagranicznych występuje często w formie umów o wykonywanie usług przez lokalnych podwykonawców. Firmy dzięki temu mogą tu przenosić swoje zaplecza IT bez konieczności lokowania BIZ¹⁶.

Według szacunków firmy konsultingowej Gartner około 80% rynku outsourcingowego należy do Indii. Pozostaje to nadal jedną z najbardziej popularnych form inwestowania, zwłaszcza dla przedsiębiorstw pochodzącym z USA czy Wielkiej Brytanii. Zagranicznych pracodawców zachęcają przede wszystkim koszty zatrudnienia, które należą do jednych z najniższych na świecie. Społeczeństwo indyjskie może się natomiast pochwalić dobrą znajomością języka angielskiego, który jest drugim językiem urzędowym, oraz dużą liczbą absolwentów kierunków IT (około 350 tys. inżynierów i 150 tys. informatyków rocznie)¹⁷. System edukacji nie kształtuje się jednak na najwyższym poziomie jakości. Choć eksperci widzą w Indiach wielki potencjał, to nadal umiejętność pisania i czytania posiada tylko 61% populacji¹⁸. Indyjska Izba Przemysłowo-Handlowa i Bank Światowy ujawniają, że tylko

¹⁶ Tamże.

¹⁷ M. Kolka, H. Tuszyński, *Indie – przyszły gigant gospodarki światowej*, <http://globaleconomy.pl/content/view/1844/27>.

¹⁸ CIA, <https://www.cia.gov>.

64% indyjskich pracodawców jest zaledwie trochę lub nie jest wcale zadowolonych z poziomu umiejętności posiadanych przez pracowników i że nadal w tym kierunku potrzebne są reformy¹⁹.

Do przeniesienia działalności na rynek krajowy stara się też zachęcić rząd Indii. Zainteresowany przyciąganiem firm wysoko rozwiniętych technologicznie, stosuje rozmaite bodźce inwestycyjne. Do najbardziej rozpowszechnionych należą subwencje do inwestycji, różnego rodzaju ulgi podatkowe czy mniejsze opodatkowanie bądź jego brak przy udzielanych pożyczkach i kredytach. Inicjatywę rządu poparł niemiecki koncern Infineon Technologies, produkujący podzespoły elektroniczne, który w 2007 roku podjął decyzję o przeniesieniu swojej fabryki do Indii. Razem z Hindustan Semiconductor Manufacturing Corp. (HSMC) Niemcy uruchomili drugi po AMD zakład produkujący procesory. Inwestycja miała pochłonąć 4,5 mld USD²⁰.

Inwestorzy z sektora usług finansowych przyznali Indiom wysoką, drugą pozycję w 2005 roku, uznając je za kraj atrakcyjny pod względem miejsca lokowania BIZ. Wspólne starania lokalnych graczy, ICICI Bank i HDFC Bank, oraz zagranicznych pobudziły konkurencję i pozwoliły na restrukturyzację słabo jeszcze rozwiniętego sektora finansowego. Przykładem tego są działania Deutsche Bank, polegające na wprowadzeniu do asortymentu swoich produktów oszczędności, pożyczek czy usługę planowania inwestycyjnego oraz finansowego²¹.

Dużym zaufaniem obdarzyli też Indie inwestorzy reprezentujący sektor telekomunikacyjny. Rynek telefonów komórkowych na Półwyspie Indyjskim jest ogromny i rozwija się bardzo dynamicznie (w tempie 35% do 2006 roku). Zaledwie 13% społeczeństwa posiada telefon komórkowy. Użytkowników przybywa z roku na rok. Wśród największych operatorów toczył się spór o to, kto przejmie kontrolę nad tak obszernym rynkiem, na którym najbardziej skorzystał brytyjski potentat Vodafone. Odkupił on 67% udziałów, za 11 mld USD, od hinduskiego operatora Hutchinson Essar, posiadającego 16% rynku. Ze względu na istniejące jednak ograniczenia Vodafone wszedł bezpośrednio w posiadanie 52% akcji, 15% zaś spoczywa nadal w rękach partnerów lokalnych²².

Inwestycje w sektorach produkcji przemysłowej ułatwiają specjalne strefy ekonomiczne utworzone przez rząd. Jedną z najprężniej rozwijających się branż jest rynek samochodowy. W Indiach dominują tani producenci aut, jak Suzuki, Tata oraz Hyundai. Największy udział w rynku ma japoński inwestor Suzuki, który produkuje

¹⁹ A.T. Kearney, *FDI Confidence Index 2010*, <http://www.atkearney.com/gbpc/foreign-direct-investment-confidence-index>.

²⁰ R. Susło, *Niemieckie procesory rodem z Indii*, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/niemieckie;procesory;rodem;z;indii,249,0,233465.html>.

²¹ A.T. Kearney, *FDI Confidence Index 2005*, <http://www.atkearney.com/gbpc/foreign-direct-investment-confidence-index>.

²² B. Ciszewski, *Vodafone wchodzi do Indii*, <http://manager.money.pl/news/artukul/vodafone;wchodzi;do;indii,143,0,222607.html>.

co drugi sprzedany w tym kraju samochód. Wraz ze wzrostem zamożności klasy średniej na rynku zaczęli pojawiać się producenci bardziej luksusowych marek, jak na przykład BMW, które w 2006 roku otworzyło fabrykę w Chennai. Pozwoli to im uniknąć wysokich ceł i opłat, podnoszonych przy imporcie samochodów²³.

Ciągła walka toczy się na rynku detalicznym Indii, obciążonym licznymi ograniczeniami. Dopuszcza się funkcjonowanie franchisingu, jednak nie zezwala się na bezpośrednie posiadanie praw własności. Od 2012 roku detaliści mogą posiadać 100% udziałów, a nie, jak do tej pory, 51%. Dotyczy to jednak tylko detalistów posiadających jedną markę. Takie koncerny więc jak Wal-Mart czy Tesco nadal obowiązuje limit. Podyktowane jest to głównie zagrożeniem skutkami ich wpływu na lokalne sklepy²⁴.

Na wysokiej pozycji pod względem miejsca lokalizacji produkcji stawia Indie raport opublikowany w 2007 roku przez firmę Ernst & Young. Wskazuje on przede wszystkim na to, że Indie są niekwestionowanym liderem lokalizacji *call centres*, na którego wskazało 23% respondentów badania. Na drugim miejscu uplasowały się Stany Zjednoczone, w których zainwestowałyby 6% badanych²⁵. Z tego samego raportu wynika, że najbardziej atrakcyjnym miejscem lokowania inwestycji są Chiny, osiągając 48% wskazań (w badaniu wzięło udział 800 międzynarodowych firm). Drugą pozycję uzyskały USA – 38%, natomiast na trzecie miejsce awansowały Indie, osiągając 26%²⁶.

Wśród największych niedogodnień inwestowania w Indiach wymienia się zły stan infrastruktury. Kraj ten jest pod tym względem zacofany, zajmując ostatnie miejsce w regionie. W wielu miejscach utrudnia to podjęcie inwestycji lub nawet to uniemożliwia. Na reformy w tym sektorze, na kilka najbliższych lat, rząd zobowiązał się przeznaczyć 500 mld USD²⁷.

Czynnikiem zniechęcającym do lokowania działalności na Półwyspie Indyjskim jest także złożona biurokracja, często skorumpowana. Inwestorów demobilizuje przede wszystkim czas potrzebny do rozpoczęcia działalności. Według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego z 2004 roku, zajmuje to w Indiach 89 dni i wymaga podjęcia 11 różnych czynności²⁸.

²³ R. Susło, *BMW produkuje w Indiach*, <http://manager.money.pl/news/artukul/bmw;produkuje;w;indiach,200,0,233672.html>.

²⁴ http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,10946586,Indie_otwieraja_sie_na_detalistow__ale_nie_na_Tesco.html.

²⁵ Ernst & Young, *European Attractiveness Survey 2007*, http://amcham.pl/File/pdf/european_attractiveness_survey_2007.pdf.

²⁶ Tamże.

²⁷ R. Susło, *Zagraniczne firmy rozbudują Indie*, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/zagraniczne;firmy;rozbuduja;indie,132,0,253572.html>.

²⁸ International Monetary Fund, *India: Selected Issues*, IMF Country Report no. 05/87, Washington 2005, s. 25.

3. Podsumowanie

Przedsiębiorstwo sprzedające znaczną część swoich produktów za granicą zawsze staje w końcu przed wyborem między bezpośrednimi inwestycjami w danym kraju a eksportem. Indie zachęcają w znacznym stopniu do wariantu pierwszego. Lokowanie BIZ w tym kraju daje takie korzyści, jak: niższe koszty wynagrodzeń, duży rynek zbytu, redukcja ryzyka walutowego, brak konieczności ponoszenia opłat celnych czy ulgi podatkowe dla inwestorów zagranicznych. Oczywiście nie jest to całkowicie wolne od pewnych niedogodności, jak ograniczenie w posiadaniu praw własności, ograniczenia w przepływie transferów czy korupcja i biurokracja. Niewątpliwie jednak Indie są od kilkunastu lat jedną z najczęściej wybieranych destynacji inwestorów. Zawdzięczają to szybkiemu wzrostowi gospodarczemu i ogromnemu potencjałowi rynku zbytu. „Inwazja” na Indie ciągle trwa, ale jej losy zależą od dalszego rozwoju kraju i tempa eliminacji barier ją ograniczających.

Literatura

- Beach W., Kane T., *Methodology: Measuring the 10 Economic Freedoms*, “2007 Index of Economic Freedom”, The Heritage Foundation, The Wall Street Journal Dow Jones & Company Inc., New York 2006.
- CIA, <https://www.cia.gov>.
- Ciszewski B., *Vodafone wchodzi do Indii*, <http://manager.money.pl/news/artukul/vodafone;wchodzi;do;indii,143,0,222607.html>.
- Chiny – Indie. Ekonomiczne skutki rozwoju*, red. K. Kłosiński, KUL, Lublin 2008.
- Cyrson E., *Korporacje wielonarodowe. Prawidłowości ekspansji zagranicznej*, PWN, Warszawa 1981.
- Ernst & Young, *European Attractiveness Survey 2007*, http://amcham.pl/File/pdf/european_attractiveness_survey_2007.pdf.
- Handel zagraniczny. Organizacja i technika*, red. J. Rymarczyk, PWE, Warszawa 2012.
- International Monetary Fund, *India: Selected Issues*, IMF Country Report no. 05/87, Washington 2005.
- Kearney A.T., *FDI Confidence Index 2005*, <http://www.atkearney.com/gbpc/foreign-direct-investment-confidence-index>. A.T. Kearney, *FDI Confidence Index 2010*, <http://www.atkearney.com/gbpc/foreign-direct-investment-confidence-index>.
- Kolka M., Tuszyński H., *Indie – przyszły gigant gospodarki światowej*, <http://globeconomy.pl/content/view/1844/27>.
- Latocha T., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Unii Europejskiej w świetle teorii rozwoju regionalnego i teorii lokalizacji*, „Studia Europejskie” 2005, nr 2.
- Susło R., *BMW produkuje w Indiach*, <http://manager.money.pl/news/artukul/bmw;produkuje;w;indiach,200,0,233672.html>.
- Susło R., *Niemieckie procesory rodem z Indii*, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/niemieckie;procesory;rodem;z;indii,249,0,233465.html>.
- Susło R., *Zagraniczne firmy rozbudują Indie*, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/zagraniczne;firmy;rozbuduja;indie,132,0,253572.html>.
- The Heritage Foundation, *2013 Index of Economic Freedom*, <http://www.heritage.org/index/country/india>.

The World Bank, *World Development Report 2012, GENDER EQUALITY AND DEVELOPMENT*, Washington 2011.

UNCTAD, *World Investment Report 2005*, New York-Geneva 2005.

http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,10946586,Indie_otwieraja_sie_na_detalistow__ale_nie_na_Tesco.html.

DETERMINANTS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT DEVELOPMENT IN INDIA

Summary: There are many factors that determine the inflow of foreign direct investment (FDI) to the country. This article presents the most important indexes describing the investment in India. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) and the companies AT Kearney and Ernst & Young put India among the most attractive countries for investments. Their findings were presented by the situation of FDI in strategic sectors. India owes its position to rapid economic growth and extensive market. A further “invasion” of the country determines the improvement in inconvenience in the market, such as bureaucracy, corruption and poor infrastructure.

Keywords: India, determinants, foreign direct investment (FDI).